DINAMICA NUMELOR DE CULORI ÎN ROMÂNA ACTUALĂ
(Studiu de caz: roşu şi roz)

OANA CHELARU-MURĂRUŞ
Universitatea din Bucureşti

1. Introducere

Prezentul studiu continuă cercetarea începută de noi cu mai bine de un an în urmă asupra dinamicii accentuate a terminologiei cromatice din limba română actuală. În articolul nostru precedent consacrat culorilor *gri* şi *maro* (Chelaru-Murăruş 2011), semnalam amploarea acestui fenomen, cauzele care îl explică (dezvoltarea explozivă a publicităţii, intensificarea schimburilor comerciale, exacerbarea consumismului, fetişizarea modei, revoluţia digitală, răspândirea planetară a limbii engleze ş.a.) şi demonstram importanţa crescândă a culorilor derivate născute din intersecţia sau amestecul culorilor primare[1]. Remarcam, de asemenea, faptul că numărul de culori derivate / nuanţe cromatice creşte treptat odată cu evoluţia civilizaţiei umane şi că, astăzi, digitalizarea şi globalizarea reţelelor de comunicare imprimă lexicului o circulaţie intensă şi rapidă fără precedent, ceea ce face deseori imposibilă stabilirea etimologiilor după metodologia clasică.

În acest context, era de aşteptat ca lexicul cromatic, strâns legat de aspectele variate ale realităţii contemporane, să fie deschis către internaţionalizare. Standardizarea numelor de culori apăruse ea însăşi ca o necesitate dictată de legile comerţului încă din 1925, când *Comitetul german pentru termenii şi condiţiile de vânzare* (Reichsausschluss für Lieferbedingungen) a luat o astfel de iniţiativă. În 1927, aşa-numita Clasificare RAL (o scală standardizată a culorilor folosite în comerţ) cuprindea 40 de eşantioane (din care 30 sunt încă în uz), iar astăzi ea numără în jur de 2000 de culori şi nuanţe (*www.ralcolor.com*). Este firesc ca unele nume comerciale standardizate ale culorilor şi nuanţelor folosite în diverse limbi, mai ales în domenii ca industria modei, textile, cosmetice, autoturisme, mobilier, decoraţiuni

[1] V. Brent Berlin & Paul Kay (1969:6-7), precum şi Paul Kay & Luisa Maffi (WALS, cap. 113) pentru criteriile de definire a culorilor primare şi derivate. Cele dintâi au fost studiate în limba română de Angela Bidu-Vrănceanu (1976**a**, 1976**b**) din perspectiva semanticii structurale. Mai recent autoarea a reluat descrierea câmpului lexical al numelor de culori (2008:145-169), menţinând principiile de clasificare iniţiale, care stabilesc 6 paradigme de bază pentru limba română: *alb, negru* (zona acomatică); *albastru, galben, roşu, verde* (zona cromatică), în contrast cu limbile franceză şi engleza de exemplu, care prezintă câte 10-11 termeni de bază. Într-un alt studiu (1992**a**:289), autoarea accepta totuşi că româna are, pe lângă cele 6 paradigme certe, alte 3 în curs de organizare. Alţi lingvişti au fost interesaţi mai mult de dinamismul acestui subansamblu al vocabularului: Ana Canarache (1961), Domnica Gheorghiu (1968), Fulvia Ciobanu (1979), Maria Grossmann (1988), Florica Dimitrescu (2002, 2011) ş.a., direcţie în care se va îndrepta şi cercetarea noastră.

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

interioare, design de produs etc., să migreze în limbajul curent, fenomen vizibil şi în româna actuală (a se vedea în acest sens forumurile de discuţii şi blogurile personale de pe internet).

2. Precizări metodologice

Limbajului cromatic românesc a fost studiat de lingvişti din varii perspective: de ordin strict gramatical (statutul adjectivelor cromatice invariabile, v. Cristina Dediu, Raluca Dincă, Adina Dragomirescu 2005; Cristina Dediu 2009), de ordin semantic şi sintactic (v. recenta monografie consacrată adjectivului de Raluca Brăescu, 2012), din unghi etimologic (Cristian Moroianu 2010 şi 2011) ori lexico-semantic (Florica Dimitrescu 2002 şi 2011). Studiile Floricăi Dimitrescu au atras atenţia asupra înnoirii recente a terminologiei cromatice româneşti, fără a-şi propune însă o tratare exhaustivă a câmpului.[1]

Ca şi în articolul nostru precedent, am ales să înregistrăm dinamica internă a două subansambluri cromatice, ROŞU şi ROZ. *Roşul* este o culoare primară, cea dintâi culoare din spectru lexicalizată în majoritatea limbilor[2], în vreme ce *rozul* este o culoare derivată (inexistentă în spectrul solar), rezultată din amestecul de ROŞU şi ALB[3]. Pe baza criteriului strict semantic, cei doi termeni cromatici sunt grupaţi într-o unică paradigmă în clasificările Angelei Bidu-Vrănceanu (1976**a**, 1976**b**, 2008), care optează pentru o perspectivă structuralistă abstractă de reducere a diversităţii lingvistice la un număr finit de invariante, respectiv de culori de bază[4]. În plus, într-un alt studiu (1992**b**: 94), autoarea se raliază observaţiilor lui E.Arcaini privind sărăcia valorilor conotative ale unor termeni cromatici precum *maro*, *gri* şi *roz*, care, în cazul românei, sunt împrumuturi de secol XIX din franceză şi au, prin urmare, o poziţie marginală şi o circulaţie restrânsă.

În ceea ce ne priveşte, considerăm că ne confruntăm astăzi cu o nouă realitate lingvistică, extrem de dinamică, care ne îndreptăţeşte să constatăm o restructurare a câmpului numelor de culori în română, respectiv o repoziţionare a aşa-numitelor culori marginale, fapt pe care l-am semnalat deja în legătură cu *gri* şi *maro*. Ca atare, am înregistrat ocurenţele celor două nume de culori ca termeni distincţi, tocmai pentru a proba dinamismul sistemului atât în zona sa centrală (reprezentată de ROŞU), cât şi în presupusa arie periferică (reprezentată de ROZ). Am inventariat în total 110 termeni noi, şi anume 62 referitori la ROŞU şi 48 la ROZ.

Pentru selecţia materialului am consultat surse de pe internet cu relevanţă diferită în ceea ce priveşte circulaţia cuvintelor, şi anume cataloage de produse, oferte, reclame ale unor firme, anunţuri de mică publicitate ale unor persoane private, forumuri de discuţii, bloguri personale, întrucât ne-a interesat în ce măsură o terminologie eminamente comercială începe să fie resorbită în vorbirea curentă. Materialul pe care l-am adunat urmăreşte folosirea lexicului cromatic în domenii precum: modă (Md), cosmetică (Cosm), design interior (Di), design de produs (Dp), textile (Tex), mobilier (Mb), automobile (Auto), tehnică (Teh) ş.a., adică în

[1] Cel de-al doilea articol din 2011 se limitează la inventarierea termenilor cromatici dintr-un singur număr al unei reviste care promovează vânzările de vestimentaţie.

[2] Lexicalizarea spectrului a parcurs drumul dinspre *roşu* spre *albastru*, adică de la perceperea frecvenţelor lungi către cele scurte (Barbara Saundres, 2000).

[3] V. Paul Kay & Luisa Maffi, WALS, Chapter 133: Number of Basic Colour Categories (http://wals.info/feature/133).

[4] Cf. Danièle Dubois, Colette Grinevald (1999:24 sqq) formulează puncte de vedere critice la adresa teoriei lui Berlin şi Kay (1969) care reduce numele de culori la termeni abstracţi de bază, ignorând contextele enunţiative.

BDD-V934 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

domenii legate de practici comerciale şi cultural-estetice precise. Circulaţia cea mai intensă a termenilor cromatici noi este vizibilă în special în primele patru domenii, acolo unde culoarea este intens estetizată. Domeniul (domeniile) de utilizare a termenilor este indicat în paranteză, fiind semnificativă pentru analiză circulaţia acestora în 3-4 domenii.

Nu am indicat decât punctual etimologia cuvintelor, acolo unde aceasta era certă, deoarece, în cele mai multe cazuri, avem a face cu o aliniere a limbii române la standardele cromatice RAL, fapt pe care l-am sugerat prin indicarea corespondentelor din câteva limbi de circulaţie (engleză, franceză, italiană, spaniolă şi germană). În exemplul de mai jos pot fi urmărite echivalentele cuvintelor româneşti în celelalte limbi moderne, circulaţia termenilor în domenii diferite (de ex. modă, design de produs), precum şi citate selectate atât din cataloage de produse / reclame, cât şi de pe site-uri de mică publicitate, forumuri de discuţii, bloguri personale:

> ***ROZ-SOMON*** „nuanţă de roz-portocaliu; de culoarea peştelui cu acelaşi nume" (engl. *salmon pink*, fr. *rose saumon*; it. *rosa salmone*; sp. *rosa / color salmón;* germ. *Lachsrosa Farbe*) (Md, Dp): *blazer* ***roz-somon*** (info.multicast.ro); *costum de baie damă, deux piece,* ***roz somon*** (www.lady4ever.ro); *Roz neon, roz bonbon, roz corai,* ***roz somon*** *sau roz pudrat vor fi culorile ce vor alcătui cromatica noilor colecţii.* (http://tatianaernuteanu.com); *panglică organza, culoare caldă* ***roz somon*** (www.merceria.ro); *rafie decorativă degrade roz-somon* (www.decomag.ro); comp. cu ***roşu-somon***; VAR. ***(culoare) somon****: Colecţia Heritage (...) a îmbogăţit în acest sezon griul (...) printr-o gamă diversificată de dungi (...) în nuanţe de lila, maron (sic!),* ***somon****, camel.* (www.zenonni.ro); *Dianna Agron a purtat o bluză din satin* ***somon*** (www.mayra.ro); *Vând rochie* ***somon*** *din saten (sic!) şi voal.* (www.craiovaforum.ro); *Poşetă nouă de vară* ***culoare somon*** (www.okazii.ro); *Naşa în rochie* ***somon****.* (http://madalina-atelier.blogspot.com/2009/07); *Rochie de mireasă deosebită,* ***culoare somon*** (www.tocmai.ro); *Invitaţia are pe exterior prevăzută o etichetă cu un fluture de* ***culoare somon*** (http://blog.carousselcards.ro).

3. Prezentarea inventarului

3.1. *Circulaţia termenilor care aparţin subdomeniilor ROŞU şi ROZ*

Cei 110 termeni înregistraţi de noi se pot diviza, din punctul de vedere al circulaţiei lor, în 3 categorii:

(i) **Termeni care circulă în 1-2 domenii de activitate**[1]

ROŞU: ***roşu-cadmiu*** „de culoarea pigmentului cu acelaşi nume" (engl. *cadmium red*; fr. *rouge cadmium*; it. *rosso cadmio*; sp. *rojo cadmio*; germ. *Kadmium rot*) (Dp, Tehn); ***roşu-***

[1] Limitele prezentului articol ne împiedică, din păcate, să ilustrăm fiecare termen cu citatele pe care le-am selectat de pe internet. Vom folosi unele exemple pe parcursul articolului. O parte dintre termenii din inventarul nostru au fost discutaţi de diverşi cercetători: *bordo, frez, roz, roşu-ruginiu, roşu-englez* (D. Gheorghiu 1968), *carmin, rozeu, rozuliu, rubicond* (A. Bidu-Vrănceanu 1976**b**), *banan, betterave, bric, ciclamen, corai, ecarlat, grena, rozé, roz-bombon, roşu-steag / drapel* (F. Ciobanu 1979); *roşu-cărămiziu, roşu-fluorescent, roşu-mov, roşu-oranj, roz electric, roz-oranj* (F. Dimitrescu, DCR, 1982); *vişină-putredă* (M. Grosmann 1988), *roşu-cadmiu, roşu-purpuriu, roz nuanţa pudrei* (F. Dimitrescu 2002); *ecarlat, fucsia, roşu-muşcată, roşu-albăstrui, roşu-fluorescent, roşu-sângeriu, roz-oranj, roz-orhidee, roz-somon* (C. Dediu 2009), *ciclamă, pink, roz obosit, somon închis* (F. Dimitrescu 2011); *amarant, scarlat* (C. Moroianu 2011).

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

cardinal „nuanţă de roşu foarte vie, purpuriu” (engl. *cardinal red*; fr. *rouge cardinal*; it. *rosso cardinale*; sp. *rojo cardenal*, germ. *Farbe Kardinalsrot*)(Dp, Cosm); ***roşu-cinabru*** „roşu intens, de culoarea mineralului / pigmentului cu acelaşi nume” (engl. *cinnabar red*; fr. *rouge cinabre*; it. *rosso cinabro*; sp. *rojo cinabrio*; germ. *Zinnober rot*) (Md, Dp); ***roşu-cireaşă / cireşe*** „roşu intens asemănător fructului cu acelaşi nume” (fr. *rouge cerise*, it. *rosso ciliegia*, engl. *cherry red*; germ. *Kirschrot*) (Cosm, Md); ***roşu-flacără*** „roşu intens, de culoarea focului” (engl. *flame red*) (Cosm); SIN. ***roşu-flamboaiant*** „roşu intens, de culoarea focului” (< fr. *rouge flamboyant*) (Cosm, Dp); SIN. ***roşu-aprins*** „nuanţă de roşu intens, ţipător” (Md, Cosm); ***roşu-mac*** „nuanţă de roşu intens, de culoarea florii de mac” (engl. *poppy red colour;* fr. *rouge pavot*; it. *rosso papavero*; sp. *rojo amapola;* germ. *Mohnrot*)(Md, Cosm); ***roşu-muşcată*** „roşu intens, de culoarea florii de muşcată” (engl. *geranium red*; fr. *rouge géranium;* it. *rosso geranio*; sp. *rojo geranio*; germ. *Geranienrot*)(Md); ***roşu-neon*** „culoare roşie foarte vie, fosforescentă” (engl. *neon red colour*)(Dp); SIN. ***roşu-fluorescent*** „culoare roşie foarte vie, fosforescentă” (engl. *fluorescent red*; fr. *rouge fluorescent*; it. *rosso fluorescente*; sp. *rojo fluorescente*; germ. *Fluoreszierend-Rot*) (Dp); ***roşu-pepene*** „de culoarea miezului de pepene verde” (engl. *watermelon red*, fr. *rouge pastèque*, it. *rosso anguria*, sp. *rojo sandia*, germ. *Wassermelonerot*) (Md - rar); ***roşu-prună*** „roşu violaceu închis” (engl. *plum red*; fr. *rouge prune* (rar); it. *rosso prugnia*; sp. *rojo ciruela*, germ. *Pflaumenrot*) (Md, Cosm); ***roşu-scarlatină*** „de culoare stacojie” (probabil prin confuzie între engl. *scarlet red* „roşu-stacojiu” şi *scarlet fever*, denumire metaforică a scarlatinei „febră stacojie”) (Tehn - rar); ***roşu-somon*** „nuanţă de roşu-portocaliu” (engl. *salmon red*; fr. *rouge saumon*; it. *rosso salmone*; sp. *rojo salmón*; germ. *Lachsrot*) (Md, Dp); ***roşu-tango / tangou*** „roşu intens, mediu închis” (engl. *tango red color*; fr. *rouge tango*; it. *rosso tango*; sp. *rojo tango*; germ. *Tangorot*) (Auto, Dp); ***roşu-Tiţian*** „culoare blond-roşu-arămiu” (engl. d. păr: *Titian red colour*, fr. *rouge Tiziano*, it. *rosso Tiziano*, sp. *rojo Tiziano*, germ. *Tiziano rot*)(Cosm, Md); ***roşu-tomată / tomate*** „roşu asemănător culorii tomatelor” (fr. *rouge tomate*, sp. *rojo tomate*, engl. *tomato red*, germ. *Tomatenrot*, it. *rosso pomodoro*) (Md, Dp); ***roşu-englez (esc)*** „nuanţă de roşu-maroniu, cu tentă ruginie” (engl. *English red*; fr. *rouge anglais*; it. *rosso inglese*; sp. *rojo ingles*; germ. *Englischrot*)(Di, Md); ***roşu-frez*** „care este de culoarea fragilor” (< fr. *rouge fraise*)(Md); ***roşu-luminos*** „nuanţă de roşu foarte intens, strălucitor” (engl. *luminous red*, fr. *rouge brillant*, it. *rosso brillante*, sp. *rojo brillante*, germ. *Leuchtrot*)(Cosm); ***roşu-maro*** „nuanţă de roşu închis, cu tentă maronie” (it. *rosso marrone*, engl. *brown red*, germ. *Braunrot*, sp. *rojo pardo*, fr. *rouge brun*)(Cosm, Dp); ***roşu-sangvin*** „de culoarea sângelui” (engl. *blood red color*; fr. *rouge sang, rouge sanguine* (rar); it. *rosso sangue*; sp. *rojo sangre*; germ. *Blutrot*) (Md, Dp); ***roşu-tropical*** „nuanţă de roşu aprins”(engl. *tropical red*) (Di, Cosm);

ROZ: ***roz-azalee*** „nuanţă de roz violaceu, de culoarea florilor cu acelaşi nume” (engl. *azalea pink color*; fr. *rose azalée*; it. *rosso azalea* – rar) (Md, Cosm); ***roz-bebe*** „nuanţă de roz dulce, folosit la hainele bebeluşilor” (< fr. *rose bébé*; cf. sp. *rosa-bebé*) (Md, Dp); ***roz-caprifoi*** „nuanţă de roz-roşiatic intens” (engl. *honeysuckle pink*, fr. *rose chèvrefeuille*, *it. rosa caprifoglio*, sp. *rosa madreselva*, germ. *Geissblatt Farbe*) (Md, Di); ***roz-ceai*** „nuanţă de roz pal” (engl. *tea pink*, fr. *rose thé*, it. *colore rosa tea* - rar)(Dp); ***roz-coral*** „roz cu tentă de portocaliu deschis; de culoarea coralului roz” (engl. *coral pink*, fr. *rose corail*, it. *rosa corallo*, sp. *rosa coral*, germ. *Koral-rosa Farbe*) (Md); **SIN.** ***roz-corai*** „roz cu tentă de portocaliu deschis; de culoarea coralului roz” (Md); ***roz-grenadine*** „roz deschis, de culoarea rodiei / siropului de rodie (implică ideea de transparenţă)” (< fr. *rose grenadine*) (Md, Dp); ***roz-muşcată*** „nuanţă de roz aprins, de culoarea florii cu acelaşi nume” (engl. *geranium pink*) (Md); ***roz-şampanie*** „nuanţă de roz pal, transparent, cu tentă gălbuie” (engl. *pink champagne colour*, fr. *couleur champagne rosé*; it. *color champagne*, sp. *color champagne*; germ.

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

Champagne Farbe) (Cosm, Md); ***roz-banan*** „de culoare roz-galben, ca banana” (< fr. *banane*) (Md, Dp); ***roz-electric*** „roz intens, fosforescent” (engl. *electric pink*) (Md, Cosm); SIN. ***roz-neon*** „roz intens, fosforescent” (engl. *neon pink*, it. *rosa neon*, sp. *rosa neón*, germ. *Neonrosa*)(Md, Dp); ***roz-fondant*** „nuanţă de roz foarte pal, albicios” (fr. *rose fondant*; engl. *fondant pink*) (Cosm, Md); ***roz-frez*** „de culoarea fragilor” (< fr. *fraise* „fragă”)(Di, Dp); ***roz-lila*** „roz deschis spre mov pal” (< fr. *lilas* „liliac”) (Md, Dp); ***roz-portocaliu*** „roz deschis spre portocaliu” (Md); ***roz-prăfuit*** „roz foarte pal”(engl. *dusty pink*)(Md); ***roz-plămâniu*** „nuanţă de roz deschis; de culoarea plămânilor” (Md, Dp); ***roz-pudrat*** „roz pal, albicios” (engl. *powder pink;* fr. *rose poudré*; it. *rosa polvere*; sp. *rosa polvo*; *Pulver rosa Farbe* - rar)(Md);

Trebuie observat că, în timp ce unii dintre termenii inventariaţi mai sus au în limba română o circulaţie cu adevărat restrânsă din pricina caracterului lor livresc sau tehnic (*roşu-cadmiu*, *roşu-cinabru*, *roşu-cardinal*, *roşu-Tiţian*, *roşu-englezesc* ş.a.), alţii în schimb, aparţinând modei, cosmeticii, designului interior sau de produs (obiecte cotidiene), circulă intens în rândul vorbitorilor din mediul urban, mai ales al persoanelor de sex feminin, aşa cum rezultă din numeroase atestări de pe forumurile de discuţii sau de pe bloguri:

> *Femeile care au un ten rozaliu ar trebui să opteze pentru* ***roşu-cireaşă*** (www.eva.ro/frumusete/machiaj/stii-ce-ruj-ti-se-potriveste-articol-1359.html); *... o altă persoană, cu colorit rece, va purta un top vişiniu şi o pereche de pantaloni* ***roşu-pepene****.”* (www.121.ro); *Am căutat ce ojă merge la o rochie* ***roşu prună****, însă nu am găsit nimic momentan.* (www.girlsgocrazy.info); *Câştigătoarea va primi portfardul* ***roşu mac*** (http://coltulcameliei.blogspot.com); *Gama cromatică a colecţiei este una foarte tomnatică, în nuanţe de albastru închis,* ***roşu sangvin*** *şi mov spre violet – culori pe care nu le am în garderobă, dar le-aş încerca cu plăcere.* (http://www.nonamefashion.eu); *Unele culori arată mai bine dacă sunt folosite ca fundal, în timp ce altele, ca acel* ***roşu tango*** *pe care ai pus ochii, pot să iasă în evidenţă mai mult decât galbenul sau auriul.* (www.infomariaj.ro/nunta-la-moda)*; Mi-am luat şi eu două reviste Marie Claire cu farduri mono, nuanţele "****Roz azalee****" şi "Floare de portocal"* (www.elle.ro/forum); *E greu să spun că folosesc* ***roz căpşună****, în general asortez nuanţa rujului la restul machiajului, la îmbrăcăminte.* (http://lumea-cosmeticelor.blogspot.com); *Dintre acestea cele mai în vogă sunt: culoarea macilor, portocaliul,* ***roz-muşcată*** *...* (www.rochii-ocazie.info); *Citeam pe unica.ro că rujul* ***roz fondant*** *este din nou la modă.* (www.naivbeauty.ro); *Tot în paleta Interfilere avem nuanţa intitulată blond tabacco - aflată undeva între maro şi kaki, pe care o regăsim în colectia Laura Biagiotti, combinată rafinat cu melon sorbet,* ***roz pudrat****, lila şi vernil.* (www.stilfeminin.ro);

(ii) Termenilor de mai sus, în majoritate compuşi (calcuri din diverse limbi), li se adaugă şi câteva **anglicisme de lux** din sfera modei sau a designului: ***brick red*** „nuanţă de roşu-maro deschis, de culoarea cărămizii” (engl. *brick red colour*) (Cosm, Md); VAR***. culoare / roşu-brick*** (Tehn, Md, Dp); ***baby pink*** „nuanţă de roz dulce, folosit la hainele bebeluşilor” (engl. *baby pink*)(Cosm, Dp, Md); ***blush*** „nuanţă de roz-roşiatic” (engl. *blush* „roşu din obraji, pudră roşie, culoare roz-roşiatică”)(Md); ***coral pink / pink coral*** „roz cu tentă de portocaliu deschis; de culoarea coralului roz” (engl. *coral pink*) (Dp, Md, Cosm); ***dusty pink*** „roz foarte pal” (engl. *dusty pink*) (Md); ***honeysuckle pink*** „nuanţă de roz-roşiatic, de culoarea florilor de caprifoi” (engl. *honeysuckle* „caprifoi”)(Md); ***(culoare) peach*** „roz deschis cu tentă gălbuie” (engl. *peach pink*)(Md); ***pink champagne*** „nuanţă de roz pal, transparent, cu tentă gălbuie” (engl. *pink champagne*)(Md, Cosm); ***silver peony*** „nuanţă de roz-albicios, de culoarea

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

bujorilor" (engl. *silver peony colour*) (Md, Dp); ***(soft) pink*** „roz dulce" (engl. (*soft*) *pink*) (Dp, Md, Cosm);

Neologismele folosite din abundenţă (a se vedea ultimul citat, relevant în această privinţă), neadaptate la sistemul fonetic sau morfologic al limbii române, sunt o marcă uşor recognoscibilă a jargonului modei. Totuşi, mare parte dintre aceşti termeni circulă în paralel cu calcuri şi traduceri româneşti ale modelelor, de regulă, anglo-americane, în vreme ce termeni mai vechi franţuzeşti par aproape uitaţi: *brick-red* apare alături de *roşu-brick* (calc parţial după engleză) sau de *(culoare) brick* (< engl. *brick* „cărămidă") şi corespunde mai vechiului *roşu-cărămiziu; baby pink* dublează pe *roz-bebe*, împrumutat din franceză (< fr. *roz-bébé*); *blush* corespunde, pe de o parte, lui *rumen*, dar şi „fardului de culoare roşie"; *coral pink* este redat prin calcul parţial *roz-coral*, o nuanţă mai deschisă, distinctă de *roşu-coral* sau *corai* (< fr. *corail*), iar *honeysuckle pink* prin *roz-caprifoi*; tot calcuri sunt *roz-prăfuit* după *dusty pink*, *roz-şampanie* după *pink champagne* (o nuanţă diferită de *galben-şampanie*), *roz-piersică* traduce pe *peach pink*, iar *roz-bujor* - în mod aproximativ pe *silver peony* (i.e. „bujor argintiu").

Dăm în continuare câteva exemple care ilustrează intrarea unora dintre aceşti termeni în limbajul uzual al utilizatorilor de internet:

> *Am luat pentru mine şi apoi pentru o prietenă culoarea **Baby Pink**, este chiar superbă. Am mai încercat şi ojă culoarea **clover haze,** la fel, f. mulţumită. Culoarea **Nude pink** are cam puţin sidef, nu e la fel de reuşită. Dar **'baby pink'** rămâne preferata mea!* (http://ro.oriflame.com); *„Clasicelor alb, bej, grej şi gri li se alătură noile nuanţe: **oyster, sand, slate, blush** şi chiar **peach** (denumirile lor, chiar dacă nu şi-au găsit încă traducerea în limba română, sugerează foarte bine culoarea obiectului descris)"* (www.121.ro); *Culoarea "must have" este **honeysuckle** (care după părerea mea este la fel de delicioasă precum cea de anul trecut, turcoazul)* (http://yougorgeous.blogspot.ro); *Avem o paletă largă: de la nuanţe exotice de **turquoise** şi **tomato puree** pentru cele mai îndrăzneţe dintre noi până la culori calde precum **pink champagne** sau **dried herb** pentru cele care preferă să joace la sigur.* (www.intrefete.ro); ***Silver peony** (rozé-bujor), rozul deschis al bujorilor, spre **nude**, cu mici inserţii de gri, este cea mai eterică nuanţă **nude** a sezonului.* (www.divahair.ro);

(iii) **Termeni care circulă mai intens în 3-4 domenii:**

ROŞU: ***roşu-amarant*** „roşu-violet, de culoarea colorantului cu acelaşi nume" (fr. *rouge amarante*, engl. *amaranth red*, it. *rosso amarante*; sp. *rojo amaranto*; germ. *Amaranth Farbe*) (Md, Dp, Psih.); VAR. ***amaranth / amarante*** (Md, Cosm, Dp); ***roşu-carmin*** „roşu puternic, de culoarea colorantului natural cu acelaşi nume" (fr. *rouge carmin*, it. *rosso carminio*, sp. *rojo carmin*, engl. *carmine red*, germ. *Karminrot*)(Di, Dp, Md); ***roşu-căpşună*** „roşu mediu, de culoarea fructului cu acelaşi nume" (fr. *rouge fraise*, it. *rosso fragola*, sp. *rojo fresa*, engl. *strawberry red*, germ. *Erdbeerrot*) (Cosm, Md, Dp); ***roşu-coral*** „roşu cu nuanţe portocalii, de culoarea coralului roşu" (fr. *rouge corail*; it. *rosso corallo*, sp. *rojo coral*, engl. *coral red*, germ. *Korallenrot*)(Dp, Di, Md); VAR. ***coral*** „roşu cu nuanţe portocalii, de culoarea coralului roşu" (Md); VAR. ***roşu-corai*** „roşu cu nuanţe portocalii, de culoarea coralului roşu" (fr. *rouge corail*)(Md, Cosm); VAR**.** ***corai*** „roşu cu nuanţe portocalii, de culoarea coralului roşu" (DN)(< fr. *couleur corail*)(Cosm, Md); ***roşu-foc*** „roşu intens, de culoarea focului" (fr. *rouge feu*, it. *rosso fuoco*, germ. *Feuerrot;* cf. sp. *rojo vivo*)(Cosm, Auto, Dp); ***roşu-grenadină / grenadine*** „roşu deschis, spre roz, de culoarea rodiei / siropului de rodie (implică ideea de transparenţă)" (engl. *grenadine red*; fr. *rouge grenadine*; it. *rosso*

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

melograno; sp. *rojo granada*; germ. *Granatapfelrot Farbe*) (Cosm, Dp, Art); VAR. ***(culoare) grenadine*** „roşu deschis, spre roz, de culoarea rodiei / siropului de rodie (implică ideea de transparenţă)” (Cosm, Dp, Tehn); SIN. ***rodie*** „roşu deschis, spre roz, de culoarea rodiei / siropului de rodie (implică ideea de transparenţă)” (Md - rar); ***roşu-rubin*** „roşu intens, de culoarea rubinului” (it. *rosso rubino*, fr. *rouge rubis*, sp. *rojo rubí*, engl. *ruby red*, germ. *Rubinrot*)(Dp, Cosm, Auto, Md); VAR. ***roşu-rubiniu*** „roşu intens, de culoarea rubinului” (Cosm, Md); ***roşu-passion*** „roşu foarte intens” (engl. *passion red*, fr. *rouge passion*, it. *rosso passione*, sp. *rojo pasión*)(Auto, Cosm, Dp); VAR. ***roşu-pasional*** „roşu foarte intens” (Dp, Cosm, Md); ***roşu-purpură*** „roşu închis, cu tentă violetă; de culoarea purpurei” (fr. *rouge pourpre*, it. *rosso porpora*, sp. *rojo purpura*, engl. *purple red*, germ. *Purpurrot*)(Di, Dp, Cosm); VAR. ***roşu-purpuriu*** (Cosm, Md, Dp); ***roşu-zmeură*** „roşu închis, de culoarea fructului cu acelaşi nume” (engl. *raspberry red;* fr. *rouge framboise*; it. *rosso lampone*; sp. *rojo frambuesa*; germ. *Himbeerrot*)(Di, Dp, Cosm, Md); VAR. ***(culoare) zmeură / de culoarea zmeurei*** „roşu închis, de culoarea fructului cu acelaşi nume” (Cosm, Md); ***roşu-antic*** „culoare roşie-vişinie, ştearsă” (engl. *antique red*; fr. *rouge antique*; it. *rosso antico*; sp. *rojo antiguo*) (Mb, Di, D ext); ***roşu-bordo / bordeaux*** „culoare roşu închis spre vişiniu; culoarea vinului de Bordeaux” (engl. *bordeaux red*; fr. *rouge bordeaux*; it. *rosso bordeaux*; sp. *rojo bordó*; germ. *Bordeauxrot*) (Dp, Di, Mb, Cosm; Md); SIN. APROX. ***vişină putredă*** „roşu închis spre bordo” (comp. engl. *black cherry colour*, fr. *couleur cerise noire*; sp. *color negro cereza*; it. *colore amarena*; germ. *Dunkle Kirsche Farbe*) (Md, Cosm, Di, Dp); ***roşu-burgund / burgunde / (de) Burgundia / Burgundy*** „nuanţă de roşu-purpuriu închis, asemănătoare vinului din Burgundia” (engl. *Burgundy colour*; fr. *couleur Bourgogne*; it. *colore rosso Burgundy*; sp. *color Burgundy*, germ. *Farbe Burgund*) (Mb, Di, Cosm, Dp, Md); ***roşu-cărămiziu*** „nuanţă de roşu-maro deschis, de culoarea cărămizii” (Cosm, Text, Dp); ***roşu-grena*** „roşu închis, saturat” (< fr. *grenat*) (Dp, Auto, Cosm); VAR. ***roşu-granat*** „roşu închis, cu o vagă tentă roz; grena” (engl. *granat red*)(Dp, Auto, Cosm); ***roşu-indian*** „nuanţă de roşu-brun şters, asemănătoare coloritului din penajul indienilor americani” (engl. *Indian red*; fr. *rouge indien*; it. *rosso indiano*; sp. *rojo indio*; germ. *Indian red*) (Tehn, Cosm, Dp, Md); ***roşu-mat*** „culoare roşie, opacă, fără strălucire” (Md, Cosm, Auto, Dp); ***roşu-oranj*** / ***orange*** „de culoarea portocalei roşii” (engl. *red orange*; fr. *orangé rouge*; it. *arancio rossastro*, sp. *rojo anaranjado*; germ. *Rotorange*)(Cosm, Dp, Mb); SIN. (***roşu***) ***vermilion*** / ***vermillion*** „nuanţă de roşu-oranj viu” (engl. *vermilion / vermillion*; fr. *vermillon*; it. *rosso vermiglio*; sp. *rojo bermellón*; germ. *Vermilion / Vermillion Rot*)(Auto, Dp, Md); ***roşu-pur*** „nuanţă de roşu aprins” (engl. *pure red*; fr. *rouge pur*; it. *rosso puro*; sp. *rojo puro*; germ. *Reines rot*)(Auto, Cosm, Md); ***roşu-violet*** „roşu cu tentă violacee” (< fr. *violet*, de la *violette* „violetă”) (Md, Cosm, Dp); SIN. ***magenta*** „roşu-violaceu intens” (engl., fr., it., sp., germ. *magenta*)(Dp, Md, Cosm); ***roşu-vulcanic*** „roşu aprins, intens” (Cosm, Di, Dp);

ROZ: ***roz-Barbie*** „roz intens spre ciclam, culoarea vestimentaţiei păpuşii cu acelaşi nume” (Md, Cosm, Dp, Mb); ***roz-bombon / bonbon*** „nuanţă de roz intens, de culoarea bomboanelor” (< fr. *rose-bombon*; comp. cu sp. *rosa bombón*; engl. *candy pink*; it. *rosa confetto*; germ. *Bonbon rosa Farbe*) (Md, Cosm, Dp, Auto); SIN. ***fuchsia*** „nuanţă vie între roz-bombon şi roşu-purpuriu” (engl., fr., germ. *fuchsia*, it., sp. *fucsia*) (Mp, Di, Dp); ***roz-bubble-gum*** „nuanţă de roz intens, de culoarea gumei de mestecat; roz bombon” (engl. *bubblegum pink*) (Cosm, Md, Dp); ***roz-bujor*** „nuanţă de roz-albicios, de culoarea florii cu acelaşi nume” (engl. *silver peony colour*) (Md, Cosm, Dp, Div.); ***roz-căpşună*** „nuanţă de roz-frez, mai deschisă decât roşu-căpşună” (engl. *strawberry pink*) (Cosm, Md, Dp, Div.); ***(culoare) roz-drajeu*** „nuanţă de roz deschis, culoarea roz a drajeurilor” (fr. *rose dragée*) (Cosm, Md, Dp); ***roz-piersică*** „roz deschis cu tentă gălbuie” (engl. *peach pink*; fr. *rose pêche*;

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

it. *color rosa pesca*; sp. *color rosa melocotón*; germ. *Pfirsich Rosa / Rosé Farbe*) (Md, Cosm); VAR. ***(culoare) piersică*** „roz deschis cu tentă gălbuie” (Cosm, Md, Dp); ***roz-somon*** „nuanţă de roz portocaliu; de culoarea peştelui cu acelaşi nume” (engl. *salmon pink*, fr. *rose saumon*; it. *rosa salmone*; sp. *rosa / color salmón;* germ. *Lachsrosa Farbe*) (Md, Dp, Di); VAR. ***(culoare) somon*** „nuanţă de roz-portocaliu; de culoarea peştelui cu acelaşi nume”(Md, Dp); ***roz-trandafir*** „nuanţă de roz pal, de culoarea trandafirului” (engl. *rose pink color*) (Cosm, Dp, Md); ***roz-zmeură*** „roz închis, de culoarea fructului cu acelaşi nume” (engl. *raspberry pink*; fr. *rose framboise*; it. *rosa lampone*; sp. *rosa frambuesa*; germ. *Himbeere Farbe*) (Md, Cosm, Dp); ***roz-antic*** „nuanţă de roz pal cu discretă nuanţă mov” (engl. *antique pink*, it. *rosa antico*, fr. *vieux rose*, sp. *rojo viejo*, germ. *Altrosa*) (Md, Mb, Dp); SIN. ***roz-vintage*** „nuanţă de roz pal cu discretă nuanţă mov” (engl. *vintage pink*) (Dp, Cosm, Md); ***roz-ciclam*** „nunaţă de roz-mov, de culoarea ciclamei” (< fr. *rose cyclamen*)(Md, Cosm, Dp); VAR. ***ciclam / cyclamen*** „nunaţă de roz-mov, de culoarea ciclamei” (Md, Cosm, Dp); ***roz-frez*** „de culoarea fragilor” (< fr. *fraise* „fragă”) (Md, Di, Dp); VAR**.** ***frez*** „de culoarea fragilor” (Md, Dp); ***roz-perlat*** „roz pal cu aspect sidefat” (it. *rosa perlato*, sp. *rosa perlado*, engl. *pearl pink*, fr. *rose nacré*, germ. *Perlrosa*)(Md, Dp, Di); SIN. ***roz-sidefat*** „roz cu luciu asemănător sidefului” (Dp, Md, Cosm) ş.a.

Iată câteva exemple care probează tendinţa unora dintre termenii cromatici înregistraţi de noi de a intra în vocabularul curent al unor vorbitori, cel puţin al celor familiarizaţi cu internetul[1]:

> *Dacă te decizi pentru un **roşcat-căpşună** sau **roşu-ceapăroşie** sau aramă ...depinde de tine şi de vopsea.* (http://desprecopii.ro); *E greu să spun că folosesc **roz căpşună**, în general asortez nuanţa rujului la restul machiajului, la îmbrăcăminte.* (http://lumea-cosmeticelor.blogspot.com); *Culorile mele preferate sunt: **roşu coral**, verde jad şi turcoaz.* (www.tpu.ro); *Realizează şi tu un machiaj de tip smokey-eyes într-o variantă soft şi foloseşte pentru buze un ruj **roşu rubin**.* (www.mayra.ro); *Pentru tenul măsliniu**,** alege **zmeură**, prună sau mahon.* (http://erika93-irina.blogspot.com)*; Dacă ai pielea albă, cu un ton uşor rece, încearcă rujurile gen **roşu vin** sau **roşu bordeaux**.* (www.frumusete.ele.ro); *Azi mi-am schimbat culoarea părului din negru în **roşu burgund*** (http://poisoned-by-music.blogspot.com/2010); *Ce culoare e rujul tău? Acum e o nuanţă între **fuchsia** şi **magenta**, de la Peggy Sage. A fost mai ieftin decât imi imaginam eu... şi mă prinde! nu-l port zilnic.. dar e de efect. Şi e **neon**.* (www.e-joy.ro/forum); *„Piţipoancele noastre, înnebunite după **culoarea "Barbie"!***

[1] Potrivit unor date oficiale (http://www.internetworldstats.com/eu/ro.htm), în 2010 numărul celor care utilizau în mod curent internetul în România reprezenta 35,5 % din populaţie. În 2011, numărul conexiunilor la internet a crescut cu 9 % faţă de sfârşitul anului 2010, înregistându-se o dinamică mai accentuată în mediul rural (+14 %) faţă de mediul urban (+ 2 %), ceea ce atestă nu numai creşterea în sine a gradului de utilizare a reţelei, ci şi o vizibilă extindere în spaţiu. (http://www.ziare.com/internet-si-tehnologie/internet-provideri/veniturile-din-servicii-de-acces-la-internet-au-ajuns-la-doua-miliarde-de-lei-1167814). Pe de altă parte, din datele oferite de Facebrands.ro, rezultă că numărul utilizatorilor reţelei de socializare Facebook din România a ajuns, în luna iunie 2012, la aproape 4,72 milioane, iar dintre aceştia 38 % provin din Bucureşti (29,1 %), Cluj-Napoca şi Iaşi. (http://www.ziare.com/facebook/utilizatori/unul-din-patru-romani-intra-pe-facebook-1172199). Credem că aceste câteva date statistice pot da o imagine măcar aproximativă despre ponderea populaţiei active pe internet, implicate în difuziunea informaţiilor şi, implicit, în interacţiunea lingvistică.

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

(http://ro.omg.yahoo.com); *Vând rochie* ***somon*** *din saten* (sic!) *şi voal.* (www.craiovaforum.ro);

În inventarul nostru figurează, din varii motive, şi termeni cromatici înregistraţi de dicţionare sau de studiile de lexicologie încă de acum patru sau cinci decenii. Un prim motiv îl constituie nevoia de a pune în evidenţă relaţia de sinonimie în care intră termenii nou creaţi prin calchiere cu termenii mai vechi din limbă, în contextul rafinării extreme a percepţiei cromatice şi al estetizării culorii în societatea contemporană. Astfel, *roşu-coral* corespunde numai vechiului *corai*, împrumutat din franceză, aşa cum am arătat deja, dar nu şi lui *roz-coral* sau chiar *portocaliu-coral*, termeni care captează varietatea cromatică a referenţilor respectivi (i.e. diverse specii de coral). *Roşu-brick* (calc după engl. *brick-red*) apare în paralel cu *roşu-cărămiziu* şi înlocuieşte, de fapt, neologismul mai vechi de origine franceză *bric* (fr. *brique*), mai puţin cunoscut masei de vorbitori. Într-o relaţie similară se găsesc *roşu-granat* şi *roşu-grena* (care sunt şi dublete etimologice), *roşu-flamboaiant* şi *roşu-aprins, roz-perlat* şi *roz-sidefat*, *baby pink - roz-bebe,* precum şi majoritatea compuselor noi faţă de adjectivul derivat, preexistent în limbă: *roşu-rubin* şi *roşu-rubiniu*, *roşu-purpură* şi *roşu-purpuriu*, *roşu-sangvin* şi *roşu-sângeriu,* etc. Oscilaţia vorbitorilor români între engleză şi franceză ca limbi-sursă ale împrumuturilor este vizibilă uneori în pronunţia / scrierea unuia şi aceluiaşi neologism, de ex. *roşu-amaranth / amarante / amarant, roşu-Burgundy / burgunde / burgund, roşu-orange / oranj, roşu passion / pasional,* ş.a. În alte cazuri, vorbitorii oscilează între o formă neologică şi una adaptată la specificul fonetic sau morfologic al limbii române: *roşu-grenadine / grenadină, roşu-tango / tangou, roşu-bordeaux / bordo, roz-cyclamen / ciclam.* Raporturi de sinonimie în accepţie foarte largă apar şi între temenii cromatici noi, deseori numai dintr-o tentaţie pur stilistică şi mai puţin din nevoia de a capta particularităţile referenţilor: *roşu-foc / roşu-flacără, roşu-neon / roşu-fluorescent, roz-electric / roz-neon, roz-antic / roz-vintage,* tendinţă mult mai vizibilă în cazul denumirilor metaforice ale culorilor care devin parte a brandului comercial al unor obiecte: *roşu-tropical / roşu-vulcanic / roşu-passion / roşu-tango* (toate patru trimit la nuanţe de roşu intens, conotând indirect ideea de culoare caldă sau chiar incandescentă prin intermediul adjectivului sau al substantivului juxtapus).

Dorim să atragem atenţia şi asupra unui alt aspect ce decurge din diversificarea enormă a perceţiei cromatice în era modernă. Uneori lexicalizarea acestei percepţii are un anumit grad de subiectivitate (indecizie cromatică a vorbitorilor între ROŞU şi ROZ), care generează redundanţe în inventar, alteori, dimpotrivă, este extrem de detaliată în încercarea de a diviza continuumul cromatic. Atfel, *roşu-frez, roz-frez* şi *roz-căpşună* corespund aceleiaşi nuanţe de roşu-deschis (distinct de *roşu-căpşună*, care este mai viu), *roşu-zmeură* şi *roz-zmeură* sunt aproximativ identice, ceea ce nu se poate afirma însă despre *roşu-grenadine* (culoarea rodiei) şi *roz grenadine*, care se diferenţiază prin gradul de saturaţie a culorii. Cazuri similare de realizare a unor atente distincţii cromatice sunt: *roşu-coral* şi *roz-coral* (chiar şi *portocaliu-coral*), *roşu-muşcată* şi *roz-muşcată*, *roz-piersică* şi *galben-piersică*, *roz-şampanie* şi *galben-şampanie*, *roşu-somon* şi *roz-somon*, *roz-trandafir* şi *trandafiriu* („culoarea trandafirului roşu”; **roşu-trandafir* nu apare lexicalizat). Timpul va demonstra câte astfel de distincţii vor fi operante în viitor în lexicul cromatic românesc, dar se poate deja anticipa o îmbogăţire substanţială a inventarului sub puternica presiune a modelelor străine.

3.2. *Structura termenilor aparţinenţi la subdomeniile ROŞU şi ROZ*

Aşa cum s-a putut observa din prezentarea de sub **3.1.**, majoritatea termenilor cromatici inventariaţi de noi sunt compuse calchiate după modele străine. La acestea se adaugă câteva împrumutiri (de lux) neadaptate din engleză (prezentate deja) şi un număr de subtantive

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

adjectivizate (prin elipsă). Tratăm, în continuare, fiecare categorie în parte, în ordinea importanţei / ponderii acesteia în inventar:

(i) Numeroşi termeni sunt **compuşi prin parataxă** dintr-un **adjectiv-cromatic** şi un **substantiv**, şi anume 45 din totalul de 110 inventariaţi (40,9 %), dintre care 26 (24,5 %) au ca prim element pe ROŞU, iar 19 (17,2 %) pe ROZ. Marea majoritate sunt calcuri de structură după un compus existent în nomenclatorul cromatic internaţional sau după un compus consacrat de uz în multe limbi de circulaţie. Excepţie face *roşu-scarlatină* (cu puţine atestări în română), în cazul căruia presupunem că a intervenit o confuzie în traducere între engl. *scarlet red* „roşu-stacojiu" şi *scarlet fever*, denumire metaforică a *scarlatinei* „febră stacojie". Câţiva termeni compuşi cu această structură fuseseră calchiaţi în română mai demult după modele franţuzeşti (*roşu-amarant, roşu-cardinal, roşu-carmin, roşu-cinabru, roşu-Tiţian, roz-bebe, roz-bombon*), dar i-am inclus în inventarul nostru tocmai pentru a urmări productivitatea neaşteptată a acestui tipar.

Din punct de vedere onomasiologic, cel de-al doilea termen din structura compusului este selectat din sfere diverse, având rolul unui specificator cromatic (nuanţator) cu valoare metaforică, aşa cum am precizat şi în articolul nostru anterior (Chelaru-Murăruş 2011)[1]. Ilustrăm în continuare sferele onomasiologice din care sunt alese aceste specificatoare cromatice:

ROŞU: ***fructe (6):*** *roşu-căpşună, roşu-cireaşă, roşu-grenadină, roşu-pepene, roşu-prună, roşu-zmeură****; pietre (semi)preţioase (4):*** *roşu-amarant****,*** *roşu-coral, roşu-granat, roşu-rubin;* ***foc, luminozitate (3):*** *roşu-flacără, roşu-foc, roşu-neon*; ***coloranţi (3):*** *roşu-carmin, roşu-cinabru, roşu-purpură*; ***flori (2):*** *roşu-mac, roşu-muşcată*; ***denumiri metaforice (2):*** *roşu-passion, roşu-tango*; ***referinţe livreşti (2):*** *roşu-cardinal, roşu-Tiţian*; ***corp uman (1):*** *roşu-scarlatină*; ***animale (1):*** *roşu-somon*; ***legume (1):*** *roşu-tomată / tomate*; ***materiale de construcţii (1):*** *roşu-brick*

ROZ: ***flori (5):*** *roz-azalee, roz-bujor, roz-caprifoi, roz-muşcată, roz-trandafir;* ***fructe (4):*** *roz-căpşună, roz-grenadine, roz-piersică, roz-zmeură;* ***obiecte (4):*** *roz-Barbie****,*** *roz-bebe, roz-bubble-gum, roz-drajeu;* ***alimente (3):*** *roz-bombon / bonbon, roz-ceai, roz-şampanie;* ***animale (1):*** *roz-somon;* ***pietre (semi)preţioase (1):*** *roz-coral;* **foc, luminozitate (1):** *roz-neon*

Cea mai mare parte a zonelor referenţiale la care trimit termenii specificatori ai nucleului cromatic ROŞU ţin de lumea vegetală (fructe, flori) sau minerală, dar şi de ideea de ardere (foc, flacără), definitorie pentru o culoare extrem de caldă. Culoarea ROZ, mai delicată (dar şi absentă din spectrul solar), se regăseşte în referenţi din sfera naturii vii (flori, fructe), dar în bună măsură şi în obiecte create, artificiale (haine pentru nou-născuţi sau păpuşi, drajeuri, gumă de mestect, alimente ş.a.).

Aşa cum observam şi în articolul nostru anterior (Chelaru-Murăruş, 2011), frecvenţa mare în româna actuală a noilor compuse formate din *adjectiv cromatic + substantiv*, existente de mai mult timp în limbi ca engleza şi franceza de exemplu[2], arată o tendinţă clară de redenumire în limba română a nuanţelor cromatice sub presiunea unui model străin care intră în concurenţă cu sistemul foarte bine articulat formal al derivării numelor de culori cu sufixul *–iu*.[3] Creşte astfel ponderea desemnării indirecte a numelor de culori prin intermediul

[1] Fulvia Ciobanu (1979: 8) se numără printre primii lingvişti care au comentat structuri de tipul *roşu-steag / drapel* sau *roz-bombon*, considerând că „sunt formate dintr-un adjectiv cromatic şi un substantiv în apoziţie (întreaga construcţie exprimând o comparaţie implicită)."

[2] Christian Molinier (2006: 272) înregistrează 240 de asemenea structuri pentru limba franceză.

[3] Bidu-Vrănceanu (1976**b**) şi (2008: 148-149) înregistrează 125 de termeni cromatici derivaţi de la baze substantivale, lista fiind considerată deschisă.

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

substantivului specificator al culorii, precum şi caracterul motivat şi expresiv al respectivelor formaţiuni lexicale. Cele mai multe compuse de acest gen nu au un corespondent în inventarul de adjective cromatice româneşti formate prin derivare, altele dublează pur şi simplu cuvinte existente (*roşu-brick* // *cărămiziu*; *roşu-granat* // aprox. *vişiniu*; *roşu-rubin* // *rubiniu* // înv. *rubinos*; *roşu-purpură* // *purpuriu*; *roşu-sangvin*[1] // *sângeriu*; *roşu-somon* // aprox. *stacojiu* „culoarea racului fiert", de la *stacoj* „homar, rac"); *roşu-zmeură, roz-zmeură* // *zmeuriu*) sau elimină altele învechite sau populare (*roşu-carmin* // pop. *cârmâziu*; *roşu-căpşună* // înv. *căpşuniu*; *roşu-cireaşă* // înv. *cireşiu; roşu-purpură* // înv. *porfiriu; roşu-tomată* // pop. *pătlăgiu*) ori franţuzisme livreşti (*bric*, *ecarlat* // pop. *scarlat* „roşu-vişiniu", *betterave* „roşu închis, de culoarea sfeclei").

(ii) O categorie bine reprezentată cuprinde *compusele prin parataxă* formate din *două adjective*, în general după modele străine (în total 41 de termeni, dintre care 24 pentru ROŞU şi 17 pentru ROZ). Juxatpunerea a două *adjective cromatice* serveşte la denumirea „culorilor intermediare" (Christian Molinier, 2006:273), foarte apreciate în lumea contemporană. Pentru ROŞU am înregistrat următoarele compuse alcătuite din două adjective cromatice: ***roşu-bordo***[2] ***/ bordeaux***; ***roşu-burgund* / *burgunde* / (de) *Burgundia* / *Burgundy***; ***roşu-cărămiziu***; ***roşu-corai***; ***roşu-grena***; ***roşu-magenta***; ***roşu-maro***; ***roşu-oranj*** / ***orange***; ***roşu-purpuriu***; ***roşu-rubiniu***; ***roşu-vermilion* / *vermillion***; ***roşu-violet***, iar pentru ROZ: ***roz-banan***; ***roz-ciclam***; ***roz-corai***; ***roz-frez***; ***roz-fuchsia***; ***roz-lila***; ***roz-portocaliu***; ***roz-plămâniu*** (compus pentru care nu am găsit un model străin).

Mai expresive sunt combinaţiile dintre adjectivul cromatic de bază (mai ales ROZ, culoare aflată, în principiu, într-o poziţie slabă în sistem) şi alte adjective, care pot furniza informaţii geografice, culturale, legate de luminozitate[3] sau conotaţii metaforice necesare pentru interpretarea culorii: ***roşu-antic***; ***roşu-aprins***; ***roşu-englez***; ***roşu-flamboaiant***; ***roşu-fluorescent***; ***roşu-indian***; ***roşu-luminos***; ***roşu-mat***; ***roşu-pasional***; ***roşu-pur***; ***roşu-tropical***; ***roşu-vulcanic***; ***roz-corai***; ***roz-antic***; ***roz-vintage***; ***roz-electric***; ***roz-fondant***; ***roz-perlat***; ***roz-sidefat***; ***roz-prăfuit***; ***roz-pudrat***.

Adjectivele compuse în special de la baza cromatică ROZ considerată, în mod tradiţional, periferică în română (ca MARO şi GRI), dovedesc că, odată cu trecerea vremii, aceasta a devenit importantă în conştiinţa vorbitorilor şi, ca urmare productivă, fiind atrasă în denumirea unui număr relativ mare de nuanţe şi culori de graniţă.

(iii) O parte dintre termenii cromatici nou apăruţi în română sunt la origine *substantive* care s-au *adjectivizat* prin elipsă şi care sporesc, astfel, ponderea desemnării indirecte a culorilor. Fenomenul acesta începuse iniţial sub influenţa limbii franceze şi cuprindea nume de culori ca: *banan, bordo, ciclam, corai, coniac, fistic, frez, havan, muştar, oliv, unt;* ş.a. Aşa cum arătam în articolul nostru precedent (Chelaru-Murăruş 2011), inventarul iniţial, nu foarte bogat, poate fi completat cu noi termeni, precum: *cacao, cappucino, caramel, ciocolată, mahon, mocca, scorţişoară, wenge.*

Din câmpurile cromatice studiate în prezentul articol, am selectat următoarele substantive care funcţionează mai mult sau mai puţin frecvent şi ca adjective:

---

[1] Compusul **roşu-sânge* nu a fost înregistrat.

[2] În cazul lui *bordo* şi *burgund,* denumirea geografică (Bordeaux, Burgundia) s-a transformat prin antonomază în adjectiv.

[3] Eugen Coseriu arată că limbile romanice nu mai marchează opoziţia de luminozitate dintre culori, existentă în latină (apud Bidu-Vrănceanu 2008:159). Prin urmare, nemaifiind intrisece termenilor, aceste informaţii se lexicalizează prin elemente auxiliare.

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

amaranth / amarante (Md, Cosm, Dp): Fustă Daria *amaranth* (www.chicmama.ro)*; Rochii* Patagonia - *Amaranth* (www.hainefashion.net); *Ruj* de buze hidratant *Amaranth* (www.cosmetics-shop.ro); Tapiţeria piele perforată "Claudia" *Amarante* (*roşu* - Z4FH) (www.sdprestige.ro);
coral (Md): bluză cu mânecă lungă *coral cu carouri* / *cu dungi* (www.bonprix.ro);
grenadine (Cosm, Dp, Tehn): Fard de obraz Seventeen - 07 *Grenadine* (http://clubafaceri.ro); Costum baie, *culoare grenadine* (www.cauti.ro); Lenjerie de pat. Marca: Cosabella; *Culoare*: *Grenadine.* (www.reducerilenjerie.net); Zgardă câine *grenadine* (http://vet-shop.ro); Culori Vinilice Flashe -> 376 – *Grenadine – Fluorescent* (www.colorit.ro);
piersică (Cosm, Md, Dp): Machiajul ochilor: permite farduri în nuanţe roz*, piersică,* auriu sau maro (www.kudika.ro); Top şi fustă din mătase, *culoarea 'piersică'* **...** Haute Couture Dior 2009 (www.kudika.ro); Bluze elegante *culoarea piersică,* mătase (fashiondres.allshops.ro); fir tricotat bumbac *culoare piersică* (www.e-mercerie.ro);
rodie (Md - rar): Pantofi Guban, *rodie*, piele naturală (www.store.lajolie.ro); Roşu cireaşă, roşu sângeriu, roşu coral, mac, *rodie* (http://doinaberchina.blog.com/2011/03/25/curcubeu/);
somon (Md, Dp): Colecţia Heritage (...) a îmbogăţit în acest sezon griul (...) printr-o gamă diversificată de dungi (...) în nuanţe de lila, maron, *somon*, camel. (www.zenonni.ro); Naşa în rochie *somon*. (madalina-atelier.blogspot.com/2009/07); Dianna Agron a purtat o bluză din satin *somon* (www.mayra.ro); Vând rochie *somon* din saten şi voal. (www.craiovaforum.ro); poşetă nouă de vară *culoare somon* (www.okazii.ro); Rochie de mireasă deosebită, *culoare somon* (www.tocmai.ro); Invitaţia are pe exterior prevăzută o eticheta cu un fluture de *culoare somon* (blog.carousselcards.ro);
zmeură (Cosm, Md): Nuanţele pentru 2008 sunt: roşu cireasă**,** roşu corai, roşu prună, *zmeură* sau închis. Iată cum se aplică lacul roşu pe unghii…(www.saloane.ro); Pentru tenul măsliniu**,** alege *zmeură*, prună sau mahon.(http://erika93-irina.blogspot.com); Rochie de *culoare zmeură* (www.mammawebshop.com); Rochie Max Mara, *culoare zmeură* (www.okazii.ro); rochiţă fantastică marca Marilyn Anselm for Hobbs *de culoarea zmeurei coapte.* (http://fashionaddictclub.wordpress.com);

4. Concluzii

Ne-am propus în acest articol să continuăm incursiunea în lumea culorilor, aşa cum se prezintă ea în româna actuală şi să confruntăm bogatul material lexical pe care l-am înregistrat cu descrierile anterioare ale sistemului. Cercetarea subdomeniilor ROŞU şi ROZ demonstrează, ca şi cercetarea anterioară a culorilor GRI şi MARO, că schimbările sunt consistente şi rapide sub influenţa modelelor internaţionale, mai ales a limbii engleze. Creşterea numărului de compuse prin calchiere în raport cu derivatele adjectivale cu sufixul *-iu*, creşterea substanţială a numărului de adjective cu comportament invariabil, ca şi a ponderii desemnării indirecte a culorilor (nume de obiecte folosite ca specificatori sau indicatori ai culorilor) sunt trăsături pe care le-am constat şi în articolul nostru anterior. Acestea sunt vizibile fie că eşantionul analizat aparţine unei culori de bază, importante, precum ROŞU, fie uneia derivate şi aşa-zis marginale, cum este ROZ. Lexicalizarea unei bogate game de nuanţe şi culori intermediare din sfera lui ROZ arată că, în lumea contemporană, toate culorile joacă un rol important în comunicare.

BDD-V934 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, Angela, 1976**a**, *Systématique des noms de couleurs. Recherche de méthode en sémantique structurale*, Bucureşti, Editura Academiei, 1976.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 1976**b**, *Analiza structurală a vocabularului limbii române contemporane. Numele de culori.* Editura Universităţii din Bucureşti

Bidu-Vrănceanu, Angela, 1992**a**, „Numele de culori – Semantică, lingvistică, semiotică (I)", *Studii şi cercetări lingvistice*, nr. 3, an XLIII, p. 279-290.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 1992**b**, „Numele de culori – Semantică, lingvistică, semiotică (II)", *Studii şi cercetări lingvistice*, nr. 6, p. 576-594.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2008, cap. „Termenii cromatici sau numele de culori", în vol. *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice şi aplicaţii practice*, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 145-169.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), 2000, *Lexic comun, lexic specializat*, Editura Universităţii din Bucureşti.

Berlin, Brent & Kay, Paul, 1969, *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*. Berkeley: University of California Press.

Brăescu, Raluca, 2012, *Adjectivul în română. Sintaxă şi semantică*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Canarache, Ana, 1961 „Câteva nume de culori şi nuanţe în limba română", *Limba română*, nr. 1, an X, p.16-20.

Chelaru-Murăruş, Oana, 2011, „Despre culori şi nuanţe în epoca globalizării. Noi termeni cromatici în româna actuală (Studiu de caz: gri şi maro)", în Zafiu Rodica, Camelia Uşurelu, Helga Bogdan Oprea (eds.), p.183-196.

Ciobanu, Fulvia, 1979, „Observaţii asupra unor termeni cromatici româneşti", *Limba română*, nr. 1, an XXVIII, p. 3-12.

Dediu, Cristina, 2009, „Adjectivul invariabil în limba română actuală", în vol. Gabriela Pană Dindelegan (coord.), p. 62-64 (3.2. Adjective nume de culori).

Dediu, Cristina, Raluca Dincă, Adina Dragomirescu, Cătălina Dragu, Ionuţ Geană, 2005, „Adjectivul invariabil neologic în limba română actuală", în *Studii şi cercetări lingvistice*, nr. 1-2, an LVI, ianuarie-decembrie, p. 79–90.

Dimitrescu, Florica, 2002, „Despre culori şi nu numai. Din cromatica actuală", în vol. *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 147-184.

Dimitrescu, Florica, 2011, „Note asupra unor denumiri din cromatica actuală", în vol. Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, Alice Toma, Rodica Zafiu (ed.), p. 155-164.

Dubois, Danièle, Colette Grinevald, 1999, „Pratiques de la couleur et dénominations", *Faits de langues*, no. 14, octobre, p. 11-25.

Gheorghiu, Domnica, 1968, „În legătură cu terminologia culorilor din limba română", *Limba română*, nr. 1, pp. 39-49.

Giuglea, George, Béla, Kelemen, 1966, „Termenii privitori la culori în latină, cu referinţă la limbile romanice", *Cercetări lingvistice*, nr. 2, an XI, p. 215-220.

Grossmann, Maria,1988, *Colori e lessico: studi sulla struttura semantica degli aggettivi di colore in catalano, castigliano, italiano, romeno, latino e ungherese*, Tubingen, Narr.

Hardin C.L., Luisa Maffi (eds.), 1997, *Color Categories in Thought and Language*, Cambridge: Cambridge University Press.

Kay, Paul., Brent Berlin, Luisa Maffi, W. Merrifield, 1997, „Color naming across languages", în C. L. Hardin e L. Maffi. (eds.), p. 21-56.

Marian, S. Fl., 1882, *Cromatica poporului român*, Bucureşti, Tipografia Academiei Române.

Mazzoni, Bruno, Maria, Grossmann, 1972, „Analiza semantică a termenilor de culoare în italiana standard", *Studii şi cercetări lingvistice*, nr. 3, an XXIII, p. 271-286.

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

Molinier, Christian, 2006, „Les termes de couleur en français. Essai de classification sémantico-syntaxique", *Cahiers de Grammaire*, 30, Spécial Anniversaire, p. 259-275.
Mollard-Desfour, Annie, 2008, „Les mots de couleur: des passages entre lengues et cultures", *Synergies Italie*, nr. 4, p. 23-32.
Moroianu, Cristian, 2010, „Consideraţii etimologice la numele de culori. Alb şi negru", în vol. *Lexic comun / Lexic specializat. In honorem Angela Bidu-Vrănceanu*, Analele Universităţii „Dunărea de Jos" din Galaţi, Fascicula XXIV, an 3, nr. 1 (3), Editura Europlus, Galaţi, p. 202–211.
Moroianu, Cristian, 2011, „Originea şi evoluţia numelor de culori. Dublete etimologice cromatice", în vol. Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, Alice Toma, Rodica Zafiu (ed.), p. 223-232.
Nedelcu, Isabela, Alexandru Nicolae, Alice Toma, Rodica Zafiu (eds.), 2011, *Studii de lingvistică. Omagiu doamnei profesoare Angela Bidu-Vrănceanu*, Editura Universităţii din Bucureşti.
Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2009, *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Saunders, Barbara, 2000, „Revisiting Basic Color Terms", *Journal of the Royal Anthropological Institute* 6, p. 81-99.
Vrânceanu, Alexandra, 2000, „Arte plastice", în vol. Angela Bidu-Vrănceanu (coord.), p. 165-177.
Zafiu Rodica, Camelia Uşurelu, Helga Bogdan Oprea (eds.), 2011, *Limba română: ipostaze ale variaţiei lingvistice*. Actele celui de-al 10-lea Colocviu al Catedrei de limba română, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

DICŢIONARE

*** *Dicţionarul limbii române* (Seria veche). Tomul I, partea I (A –B), Bucureşti, Librăriile Socec, 1913; Tomul I, partea a II-a (C), Bucureşti, Tipografia ziarului "Universul", 1940; Tomul I, partea a III-a, fasc. 1 (D –de), Bucureşti, "Universul", 1949; Tomul II, partea I (F – I), Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1934; Tomul II, partea a II-a, fasc. 1, 2, 3 (J – Lojniţă), 1937, 1940, 1948 (**DA**).
*** *Dicţionarul limbii române*. Serie nouă. Redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur şi acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala şi acad. Gheorghe Mihăilă. Bucureşti, Editura Academiei, 1965-2009 (**DLR**).
Bulai, Eugen,1997, *Dicţionar de termeni cromatici*, Bucureşti, Viitorul Românesc.
Dimitrescu, Florica, 1997, *Dicţionar de cuvinte recente*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Logos, (**DCR2**) (Prima ediţie: Bucureşti, Editura Albatros, 1982) (**DCR**).
Marcu, Florin, *Marele dicţionar de neologisme*, Bucureşti, Editura Saeculum, 2000 (**MDN**).

SURSE ELECTRONICE

Kay, Paul, Luisa Maffi, *World Atlas for Language Structures Online*, Chapter 133: Number of Basic Colour Categories (http://wals.info/feature/133) (**WALS**)
http://pourpre.com/chroma/index.php
http://www.coloriral.com/ sau http://www.ralcolor.com/
http://coloria.net/bonus/colornames.htm
http://ro.wikipedia.org/wiki/List%C4%83_de_culori
http://fr.wikipedia.org/wiki/Liste_de_couleurs
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_colors
http://it.wikipedia.org/wiki/Lista_dei_colori
http://www.constructiv.ro/content/scurta-istorie-culorii

BDD-V934 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)

THE DYNAMICS OF COLOUR TERMINOLOGY IN PRESENT-DAY ROMANIAN.
STUDY CASE: RED AND PINK

(*Abstract*)

Our paper explores and classifies the Romanian recent colour terminology used in the fields of fashion, cosmetics, interior / product design (textiles, furniture, automobile industry etc.). Taking into account the vocabulary dynamics of the colour field in the globalization era, our research focuses on two colour terms RED (roşu) and PINK (roz). We have registered a number of 110 new words created on these lexical bases, most of which are lexical calques, indicating an obvious tendency of Romanian towards internationalization of the colour terminology field.

BDD-V934 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:47 UTC)